

“SEVGİYLE ŞEKİLLENEN BİREY”

Araştırma Sorusu: Fûruzan’ın “Berlin’in Nar Çiçeği” adlı yapıtında sevginin odak figürün yaşamındaki değişime etkisi nasıl işlenmiştir?

Ders: Türkçe A, Category 1

Sözcük Sayısı: 3997

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ.....	3
II. İÇ ÇATIŞMAYI ORTAYA ÇIKARAN KOŞULLAR	5
II. I. KÜLTÜR FARKLILIĞI.....	5
II. II. SAVAŞ VE MODERNLEŞME	7
II. III. TOPLUMUN KADINA BAKIŞ AÇISI	9
II. IV. ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ	10
III. ODAK FİGÜRÜN YAŞAMA OLAN BAKIŞ AÇISININ “SEVGİ” YLE DEĞİŞMESİ	13
IV. SONUÇ.....	18
V. KAYNAKÇA.....	20

I. GİRİŞ

Sevgi, bireyi bir varlığa karşı bağlılık göstermeye yönelten bir duygudur. İnsanda yarattığı hisler sayesinde onu tamamen değiştirebilir. Yaratılışı gereği sevmek ve sevilme hisleri insanın yapısında vardır. Bu nedenle birey içinde bulunduğu sosyal çevre içerisinde var olabilmek için bu duyguya gereksinim duyar. Aksi takdirde hem bireysel hem de toplumsal çatışmalar oluşabilir. Füzûzan, yaşadığı dönemin toplumsal ve siyasi koşullarını yapıtlarının kurgusuna yansıtan bir yazardır. Genellikle öykü yazan yazar, yapıtlarının odağına “kadın” figürleri yerleştirmiştir. Füzûzan, iki romanından sonuncusu olan “Berlin’in Nar Çiçeği” adlı yapıtını savaş gerçeğinin ortaya çıkardığı modernist bakış açısıyla kaleme almıştır.

Sevgi konusu modernist yaklaşıma bağlı olarak dış gerçekliğin yıkıcı etkilerinden sıyrılma yolu olarak yapıtta işlenmiştir. Bu bağlamda yazar, koşullar üzerinde egemen olan geleneksel yapıyı ve savaş gerçeğini eleştirmiş, eskiye bağlılığın kişinin yaşama uyum sürecini zorlaştırdığını vurgulamıştır. Leyla Aydın’ın “Füzûzan’ın Roman ve Hikâyelerinde Modernist Unsurlar” isimli makalesinde yer alan “*Birey yerine toplumu daha ziyade toplumdaki kadınları ve çocukları ele alan yazar eserlerinde derin sınıf ayrımlarına, cinsel objeye dönüştürülmüş kadınlara ve içi boşaltılmış gelenek algısına yer verir.*” (Aydın, 6)¹ cümlesiyle yazarın bu yaklaşımı değerlendirilmiştir. Gelenek algısı ve geçmişe dönük yaşam modernist bir yaklaşımla eleştirilmiş, kişide yarattığı iç çatışma durumu ortaya konulmuştur. Çünkü modernizm geçmişe karşı şimdiyi yüceltmektedir. Bir başka deyişle gelenekselliği reddetmektedir. Romanda kişilerin geçmişe olan bağlılığı ön planda tutulmuştur. Bu nedenle zaman kurgusunda sıçrayışlara yer verilerek figürlerin geçmişi de kurguya dahil edilmiştir. Yazarın bu

---

¹ Aydın, Leyla. “Füzûzan’ın Roman ve Hikâyelerinde Modernist Unsurlar”. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: 2016

özelliği sadece bu yapıtında değil “Haraç” ve “Parasız Yatılı” isimli öykülerinde de görölmektedir. “Haraç” öyküsündeki odak figür Servet’in sürekli düşündüğü geçmişteki geleneksel yapının ve “Parasız Yatılı” öyküsündeki annenin geçmişinde yer alan “ataerkil aile yapısı”nın temelinde “içi boşaltılmış gelenek algısı” mevcuttur. Bu romanında da geleneksellik ile gelen yalnızlık duygusu, odak figür Frau Lemmer üzerinden işlenmiştir.² Füzuzan, neredeyse her eserinde anne-kız ilişkisini geniş kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Yarattığı karakterlerin geçmişleriyle birlikte çocukluk dönemlerinden anılarına ve aile ilişkilerine yer vermiştir.³ Bu iki konu “Berlin’in Nar Çiçeği” adlı yapıtında da yer almaktadır.

Romanda başta sevgi olmak üzere sevgisizlik ile gelen bireysel ve toplumsal boyutta çatışmalar söz konusudur. Bu noktada yapıt, yalnızlık ve sevgi duygularının odağında iki anlam evrenine sahiptir. Bu çalışmada “sevgi”nin çatışmalar üzerindeki etkisi irdelenmiştir. Birinci bölümde birey ve toplum çatışmasını yaratan koşullar; kültür farklılığı, savaş ve modernleşme ile gelen yabancılık, kadın, anne-çocuk ilişkisi bağlamında ele alınmıştır. İkinci bölümde ise yazarın bu koşullar doğrultusunda oluşan “iç çatışma” durumunun koşulların neden olduğu yalnızlık ile ilişkilendirilmesi değerlendirilmiştir. Bu bölümde bireyin yalnızlaşması üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise romanda yoğun bir şekilde işlenen “sevgi” duygusunun odak figürün yaşamını değiştirmesinde ve yalnızlık durumundan sıyrılmasındaki etkisi incelenmiştir. “Berlin’in Nar Çiçeği” adlı yapıtında yazar modernizmin etkisiyle ele aldığı konuyu yine bu yaklaşımın getirdiği dil özellikleriyle işlenmiştir. Neden-sonuç ilişkisine bağlı

---

² Bulduker, Gülten. “*Füzuzan’ın Hikayeciliği Üzerine Bir Çalışma*”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: 2006.

³ Şafak, Burcu. “*Füzuzan’ın Öykülerinde Anne-Kız İlişkisi*”. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: 2007.

bir kurgunun olmadığı yapıtta geriye dönüş tekniği ve iç monologlara yer verilmiş, bu anlatım tekniklerinin bireyin iç dünyasını daha iyi anlama olanağı ile modernist yaklaşımın getirdiği konu-dil uyumu sağlanmıştır.

II. İÇ ÇATIŞMAYI ORTAYA ÇIKARAN KOŞULLAR

II. I. KÜLTÜR FARKLILIĞI

Yapıtın odak kişisi Frau E. Lemmer, Almanya’da doğup büyümüş Polonya asıllı yaşlı bir kadındır. İçinde bulunduğu toplum ve dönemin getirdiği savaş gerçeğiyle yüzleşmiş bir karakter olarak kurgulanmıştır. Yaşadığı farklı kültüre önceleri oldukça uyumlu olmasına karşın savaştan sonra bu durum değişmiştir. Frau Lemmer’in farklı kültürlerle ve yabancılara karşı olan bakış açısının zaman içinde değişmesinin sebebi yaşının ilerlemesiyle birlikte gençlik yıllarından beri hayatını değiştiren savaş gerçekliğidir. Romanın geçtiği II. Dünya Savaşı sonrası ve Berlin Duvarı’nın yıkıldığı dönemlerde Almanya’daki atmosfer değişmektedir. Irkçılık ile beraber yabancılara bakışta olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Romanda da bu durumun yansımalarına sık sık yer verilmiştir. Bu duruma örnek olarak ‘‘*Bok Türkler, amma rüzgâr estiriyorsunuz. Çekin arabanızı Almanya’dan. Gidin pis kokulu memleketinize*’’ (Füruzan, 176) ve ‘‘*Pistiler yabancılar. Konuşmaları bağırmaya denkti. Şaşılacak kadar çocukları vardı. Kadınları erkeklerden kaçıyordu. Bir de tüm bu davranışlarının çevrelerinde nasıl değerlendirileceğini düşünmeden Almanlara yaranmaya, sevimli olmaya kalkıyorlardı.*’’ (Füruzan, 69) cümleleri verilebilir. Ayrıca ortaya çıkan kötü düşünceler sebebiyle yabancılar da Alman asıllı insanlarla iletişim kurmaya çekinmiş veya konuştuklarını toplumdan saklamak zorunda kalmışlardır. Romanda Türk ailenin Frau Lemmer ile iletişim kurarken ve hatta yardım ederken bunu herkesten gizli yapmasının nedeni bu sosyokültürel yadırganma korkusu olmuştur. Bu durum okura

“Sizin yalnız olduğunuzu bildiğimizi, yabancı sayıldığımızdan gelip hatırlamadığımızı söylüyor.” (Füruzan, 116) ve “Öteki Almanlar görmeden yapalım bu işi. Ne deyip, ne koyacakları belli olmaz o yabanların. Kadıncağızı bizim yüzümüzden ezerler.” (Füruzan, 153) cümleleriyle yansıtılmıştır. Yazar, bu noktada diyaloglara yer vererek figürler arasında geçen konuşmaları okura doğrudan aktarmıştır. Bu tercih ile dönemin gerçekliği olan yabancı ayrımı ve ırkçılık kavramları ele alınmıştır. Yazarın “ezerler” fiilini kullanmasının sebebi de o dönemde Türklerle iletişim kuran Almanların gördüğü muameleyi vurgulamaktır. Ayrıca yazarın tanrısal anlatımı tercih etmesi okura olayları en geniş bakış açısıyla yansıtmasına olanak sağlamış, okurun detayları daha iyi algılayabilmesini ve geçmiş ile gelecek arasında bağ kurabilmesini beraberinde getirmiştir.

Odak figür, alıştığı insan ilişkileri sebebiyle her iyiliğin bir karşılığı olacağını düşünmektedir. Çevresindeki insanlara karşı kendini uzaklaştırmasının bir sebebi de budur. Bundan dolayı yapıtta Türk aile ile olan ilişkisine mesafe koymayı tercih etmiştir ancak zamanla yardımseverliğin Türk kültüründeki önemini anlamıştır. Yan komşusu olan Türk aile Frau Lemmer’e karşı hep sıcakkanlı ve yardımsever bir tavırla yaklaşmıştır.

“Yeni komşuları Türk işçisi, karısı, artlarından çıkan iki sıska oğullarıyla sahanlığa ulaşmışlar, bir an duraksadıktan sonra yaşlı kadının yanına gelmişlerdi. Frau Elfriede yabancıları nasıl uzaklaştıracağını bilemeyen davranışlarla içeri çekilirken, genç adam yaşlı kadının omzunu tutarak, kendi dilinde bir şeyler söylüyordu.” (Füruzan, 71)

Frau Lemmer bu ailenin hayatına girişiyle birlikte yabancılara karşı olan önyargılarından uzaklaşarak insanlarla daha güçlü ilişkiler kurmaya başlamıştır. Romanda geçen “E, ne denmiş, insan insanın çaresidir.” (Füruzan, 129) cümlesi bu durumun özeti niteliğindedir. Bu bağlamda odak figür ilişkilerdeki yapaylıktan uzaklaşarak Türk ailenin kültürünün de etkisiyle yabancılara karşı ördüğü duvarı

aşmaya ve çıkar ilişkisi gütmeyen gerçek dostlukların olabileceğinin farkına varmaya başlamıştır.

Romanda işlenmiş olan Türk ve Alman kültürü farklılığı kurgunun başlarında iki taraf arasında bir çatışma nedeni olarak yer almaktadır. Her adımını çekinerek atan Frau Lemmer'in kültür farklılığı onu toplumdan uzaklaştırmış ve yalnızlığa itmiştir. Ayrıca etnik alışkanlıklarının kendi kültürüne uzak oluşu Frau Lemmer'i yabancı kökenli insanlardan uzaklaştıran bir başka etmendir. Hiçbir zaman yabancılarla yakın olmamıştır. *“Bir ikisinin alt katlarda onu gördükleri zaman, yanlış sesler çıkararak konuştukları Almancalarıyla selamlamaya davranmalarını da görmezlikte diretiyordu.”* (Füruzan, 69) cümlelerinde de anlatıldığı gibi oturduğu binadaki komşularla nadiren selamlaşmakta ve hatta bu selamlaşmadan bile kaçmak istemektedir. Yabancılardan uzak bir düzen içinde, kültür farklılıkları arasında bir bakıma kaybolmuş ve toplumdan uzaklaşmış olan Frau Elfriede Lemmer kendi iç dünyasına yönelmiştir. Bu durum onu hem kendisine hem de olaylara ve çevresine uzaklaştırmıştır.

II. II. SAVAŞ VE MODERNLEŞME

Füruzan, modernist bir bakış açısıyla bireyin toplumdan yabancılaşmasını ele almıştır. Roman kişisi Frau Lemmer modern dünyanın olguları karşısında yenik düşmüş, iç dünyasına çekilmiş ve insan gerçekliğinin en olumsuz yanı olan “savaş”a ayak uyduramamıştır. Bu noktada, bir bakıma kendi isteğiyle toplumdan soyutlanmış ve çevresiyle ilişkileri zayıflamıştır.⁴

“Kat komşularıyla yakınlık taşımayan selamlaşmalar, kalıplaşmış konuşmalar, satış yerlerindeki bitmez müzik yayınlarının duyguları değişik yönlere savuran arsız gürültüsü, tezgâh artlarındaki çalışanların yaşlı kadına yönelttikleri eşgüdümlü

---

⁴ Aydın, Leyla. *“Füruzan'ın Roman ve Hikayelerinde Modernist Unsurlar”*. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: 2016.

özensiz davranışlar hep yorucuydu. Yolların ulaşım araçlarının sanki her şeyin sürgit hep öyle olduğunu, olacağını kanıtlayan kuntluğu, ölümlü sonu bile unutturan kurumuş yatağının içinden taşmadan akan bir yaşantıya döndürmüştü hayatı.” (Füruzan, 70)

Yazar, odak figürün hayatını “kurumuş yatağının içinden taşmadan akan bir yaşantı” söz öbeğiyle tanımlayarak Elfriede’nin monoton ve yeniliklere kapalı bakış açısını betimlemiştir. Yazar, modernizmin bir yansıması olarak geleneksel dilden uzaklaşmış çağrışım esasına dayalı imgesel bir dil tercih edilmiştir. Yaşamı bir “nehire” benzetmektedir ancak odak figürün hayatının durgunluğu ve heyecan içermeyişi o nehri kurumuş yatağı olan ve taşmayan bir nehre çevirmiştir. Yazar, bu tercihini alegorik bir anlatımla yani bir sembol olarak kullanılan “nehir” ile yansıtmıştır. Ayrıca “yakınlık taşımayan selamlaşmalar” ve “kalıplaşmış konuşmalar” tamlamaları da yazar tarafından figürün insan ilişkilerindeki yapmacıklığını ve çevresindekilerle zorunda olduğu için konuştuğunu vurgulamak için kullanılmıştır.

Odak figür, savaş gerçekliği ile birlikte gelen değişiklikleri yadırgamış ve bunlara ayak uyduramamıştır. *“Değişiklikler onu epeydir hasta ediyordu, hele böylesi.” (Füruzan, 12)* cümlesinde yazar tanrısal bakış açısıyla Frau Lemmer’in düzenin dışında kalma durumunu yansıtmıştır. Kocasının savaşta kolunu kaybetmesi onu yabancılaşmaya daha çok itmiştir. Bu durum *“Çok uzaktaki bir zamanın hatta korkunçluğundan ötürü gerçekliğine inanılmayan bir zamanın içinde olup bittiğini sanmaya başlamıştı savaşın.” (Füruzan, 71)* alıntısında görülmektedir. Bu sebeple toplum ile çatışması başlamıştır. Kimseyle iletişim kurmamakta ve selamlaşmak bile istememektedir. Zamanla bu duruma alışmış ve hatta geçmişte kalmayı tercih etmiş, *“Yeni şeyler onun epeydir ilgisini çekmiyordu” (Füruzan, 69)* cümlesinde de olduğu gibi değişimlere hayatında yer vermemiştir. Yazarın bu noktada “yeni şeyler” tamlamasını kullanmasının sebebi odak figürdeki geçmişte yaşama sıkıntısını vurgulamaktır. Berlin’e bir duvar örüldüğünde bile gidip görmeden inanmamıştır. Bu noktada yazar

geriye dönüş tekniğiyle Frau Elfriede Lemmer'in ailesinin dağılışını, iç monologlarla da iç dünyasını okura sunmuş ve bireyin içinde bulunduğu dünyanın olumsuzlukları karşısında nasıl yenik duruma düşerek yabancılaştığını aktarmıştır.

II. III. TOPLUMUN KADINA BAKIŞ AÇISI

Toplumsal düzen çerçevesinde kadına karşı bakış açısı yazar tarafından geleneksel bakış açısının etkisiyle okura aktarılmıştır. Romanda Frau Elfriede Lemmer eşini kaybetmiş, oğlundan Amerika'ya gitmesinden sonra haber alamamıştır ve kızıyla çok nadiren konuşmaktadır. Ancak bu zorluklar karşısında duygularını bastırmaya ve güçlü bir şekilde durmaya çalışmaktadır. Yazarın anlatım tekniklerine yapıt boyunca sıklıkla yer vermesi modernizmin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Modernist bakışla bireyin iç dünyasına yönelen yazar, bunu okura en iyi aktarma tekniği olarak iç monologları kullanmıştır. Ayrıca romanın geleneksel yapısının bir koşulu olarak neden-sonuç ilişkisine dayanan düzenli bir roman kurgusu geriye dönüş tekniğiyle bozulmuştur.

Romandaki uzamda kadın, cinsel bir obje ve arzulanan bir varlıktır. Buna örnek olarak *“Berlin'in o sert diri kışlarında, dolgun gergin baldırları kızarır, eteklerinin en küçük dalgalanmasıyla ışıyan teni gören erkekleri isteklendirirdi.”* (Füruzan, 64) cümleleri verilebilir. Kadın için “isteklendirirdi” fiilinin kullanılması ile toplumda cinsel obje olarak var olduğu gösterilmiştir. Ayrıca odak figür Frau Elfriede Lemmer'in geniş yaşam öyküsüne yayılmış olan cinsellik bölümleri geriye dönüş tekniği kullanılarak geçmiş ve şimdi arasındaki farklılığı vermek için kullanmıştır. Kocasıyla evliliklerinin ilk gecesinde yaşadıkları, kocası savaştan geldiğinde bazı fiziksel değişiklikler nedeniyle artık kocasını istemeyişi ve hatta onunla birlikte olmaktan mutlu olmamasına kurguda yer verilmiştir. Bu bağlamda odak figürün savaş ile gelen değişiklikleri fark ettiği ancak bunlara alışamadığı görülmektedir. Çünkü savaş kadında hem fiziksel hem

de duygusal bağlamda bazı değişikliklere neden olmuştur. “*Savaşla birlikte Frau Lemmer’deki değişmeler gözle izlenebilir olmuştur. İri göğüsleri basılmış, gergin bacaklarını dal dal bezeyen pembelikler yerini yağlanmaya, donuk bir aklığa bırakmıştı.*” (Füruzan, 63) cümlelerinde bu durum görülmektedir. Yazarın Frau Elfriede Lemmer’deki değişiklikleri “donuk bir aklık” olarak betimlemesinin sebebi zaman ve savaş öğeleriyle birlikte gelen fiziksel değişiklikleri vurgulamaktır.

Kadınların içinde bulunduğu toplumsal statü içerisinde yaşanan duygusal yoksunluk, toplumun kadına bakış açısını etkileyen faktörlerdendir. Roman kurgusunda, Frau Elfriede Lemmer’in kocasını kaybetmesiyle baba figürü ortadan kalkmıştır ve anne yani Frau Lemmer hayata açılan tek kapı haline gelmiştir. Bu bağlamda romanda işlenen bir sorun da kadının “erkek” olmadan toplumda var olamamasıdır. Bu duruma örnek olarak “*Demin konuştuğumuz gibi hayat bir kadın için erkeksiz olmaz.*” (Füruzan, 83) ve “*Kazanacağız deyip savaşa gittiler. Yalnız bıraktılar bizi. Yaşamalıyız alıştık artık bir kere bu dünyanın kirliliğine.*” (Füruzan, 85) cümleleri verilebilir. Alıntılarda da görüldüğü üzere dönemin “kadın” anlayışı hayatında bir erkek olmayınca yalnız kalan bir karakter ile kurguya yansıtılmıştır. Ayrıca “*Hala güzelsiniz. Biz korselerle sütyenlerle zırhlıyoruz. Ben başka çare bulamadım. Çünkü bir anlamda onunla öldüm.*” (Füruzan, 85) cümlelerinde kadının yaşansa bile cinselliği ile var olduğu ve hatta yaşamak için güzelliğini ön planda tutması gerektiği vurgulanmıştır.

II. IV. ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ

Romanın birincil zaman kurgusunda Frau Lemmer, kocası öldükten ve çocukları yanından ayrılıp kendi hayatlarını kurduktan sonra yalnız kalan bir kişidir. Yazar, bu noktada geriye dönüş tekniğinden yararlanarak ikinci zaman kurgusu oluşturmuş ve “*Kızı, oğlu üstlerinde taze kar havasıyla, gün batımında dönerler, annelerini*

kucaklamak için aralarında yarışıyorlardı.” (Füruzan, 57) cümlesinde görüldüğü gibi Frau Lemmer’in anılarından bahsederek okura odak figürün çocuklarına duyduğu özleme yer vermiştir.

Kurgu boyunca yazar, Frau Lemmer ve Gudrun’un zaman içinde zayıflamış olan anne-kız bağına dikkat çekmiştir. Kızı ile zaman içinde zayıflayan ve kötüleşen ilişkisi *“Gudrun’un sevgisizliğinin kökenlerini ayırtırmak isterken, onun kendisini sevmiş olduğunu bir yerlerden bulup çıkarmak için ne zorlu bir umutla direndiğini biliyordu.”* (Füruzan, 216) alıntısında olduğu gibi sevgi içeren ve güçlü bir ilişki değildir. Gudrun’un annesine karşı tavırları Frau Lemmer’in kızının sevgisini sorgulamasına sebep olmuştur. Yazarın bu bölümde *“sevgisizlik, aldırmaçlık”* gibi eseniksiz sözcükleri tercih etmesinin amacı, anne-kız ilişkisindeki olumsuzluğu okura yansıtmaktır.

Frau Lemmer kızıyla olan zayıf ilişkisine rağmen ona olan bağlılığından ve sevgisinden dolayı, hayatı için çok önemli bir karar olan Türkiye’ye taşınma konusundaki fikrini ona sormak istemiştir. Bu noktada Frau Lemmer’in merhametli yanı ön planda tutulmuştur. Çünkü kızı onu hayatından uzak tutmasına ve hayati kararlarını alırken annesiyle paylaşmamasına rağmen annesi kızı ile bu durumu paylaşmayı tercih etmiştir. *“Kızına yazmayı tasarladığı cümlelerin onu yumuşatacağını, ‘Gidebilirsin anneciğim. Niçin olmasın?’ dedirteceğini sanmakla yanıliyordu. Frau Gudrun Steinbach, yaşlı kadının delirdiğine kolaylıkla karar verip önlemler alacaktı.”* (Füruzan, 223) cümlelerinde Gudrun’un annesini yaşlılığı sebebiyle ciddiye almadığı belirtilmiştir. Yazar, tanrısal anlatım ile figürün duygu durumunu geniş bir açıyla okura iletirken iç monolog tekniğinden yararlanarak odak figürün iç dünyasını okura yansıtmıştır. Frau Lemmer tek başına yaşamasına karşın annesini bırakmakta hiç tereddüt etmeyen kızından izin almak zorunda olduğunu hissetmektedir. Frau Lemmer’in kendi

kararlarını alabilecek olmasına rağmen kızına sormak istemesinin temel sebebi yalnızlığı ve Gudrun'un ailesindeki tek iletişim kurduğu kişiye rağmen ailesine olan bağlılığı ve bu bütünlük duygusuna olan özlemidir.

Frau Lemmer, zaman içerisinde ailesinin dağılmasıyla beraber yalnızlaşmış ve "aile" olarak tanımlayabileceği sadece Sarah isimli kuşu kalmıştır. Yalnızlığın artmasıyla en büyük korkusu kuşunun ölmesi haline gelmiştir. Bu durum "*Frau Lemmer yıllardır ölümü düşünmediği halde, yapılması gerekenler gerekirse, kuşunu yitirebileceğini yüreği dağlanarak anlamıştı.*" (Füruzan, 70) cümlesinde ifade edilmiştir. Yazarın odak figürün duygu durumunu "yüreği dağlanarak" deyimini ile belirtmesinin amacı kuşun ölmesi durumunda Frau Elfriede Lemmer'in acı ve özlem duygularını yaşayacağını okura yansıtmaktır.

Frau Lemmer yalnızlığı kendisiyle bağdaştırmış bir karakter olarak okurun karşısına çıkmaktadır. Bu durumu o kadar benimsemiş ve içselleştirmiştir ki artık değişmeyeceğini düşünmektedir. Bunun asıl sebebi odak figürün yaşlılığı sebebiyle oluşmuş olan esenliksiz duygu durumudur.

"Artık hiçbir şey değişemez ki... Soğukla sıcaklığı, açlıkla yorgunluğu ayırt edebilmekten ötesi bize gerekmez. Seninle kafeslerimizde olmalıyız eskisi gibi. Bunu neye benzeteceğimi bilemiyorum. Mutluluk değil, ama mutsuzluk da değil. İkiside sarsıcı şeyler bunların. Sarah'cığım bunları başarmalıyız." (Füruzan, 132)

Yazarın "kafes" kelimesini kullanmasının sebebi figürün hayatının monotonluğunu ve kalıplaştırılmışlığını vurgulamaktır. Ayrıca "soğukla sıcaklığı, açlıkla yorgunluğu" sözcüklerine yer vermesinin sebebi de Frau Lemmer'in hayatının basit, bir noktada önemsiz ve yeniliklere kapalı olduğu düşüncesini okura iletmeğidir. Komşusu Christian Von Haabe'nin söylediği "*Ağlayınız, bu sizin için gülmek olacak sevgili hanımefendi, ağlayınız. İçinizdeki durgun çökelme sarsılsın. Yalnızlığa baş eğmeyin. O acılı bir ölümdür.*" (Füruzan, 106) cümleleri yalnızlığın birey için korkunç bir gerçek olduğunu göstermektedir. Yazar, figürlerin diyaloglarına değişik düşüncelere sahip

farklı insanların yorumlarını aktarabilmek için başvurmuştur. Bu bağlamda yalnızlık “ölüm” olarak tanımlanan, romanda Frau Lemmer üzerinden işlenen, savaş ve aile birlikteliği kavramlarından dolayı ortaya çıkan bir duygu durumudur. Duygusal olarak yalnızlığa itilmesinin nedenlerinden biri de savaştır. Frau Lemmer’in gençlik yıllarında savaşla tanışması onun kişiliğinin değişmesinde ve ileriki yaşlarında yalnızlaşmasında önemli bir etkidir. Alman toplumundaki değişiklikler dul ve iki çocuklu Frau Lemmer’in kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir neden olarak yapıtta işlenmiştir. Frau Lemmer’in kimse tarafından anlaşılabilmesi, bir başka deyişle çevresindekilerin onunla empati kuramaması duygusal olarak onu daha da yalnızlaşmaya itmiştir.

III. ODAK FİGÜRÜN YAŞAMA OLAN BAKIŞ AÇISININ “SEVGİ” YLE DEĞİŞMESİ

Roman boyunca Türk ve Alman kültürleri arasındaki farklılıklar işlenmiştir. Yazar, Alman kültürünün daha mesafeli ve temelinde yardımlaşma yatmayan insan ilişkilerini Frau Lemmer ve diğer Almanlar üzerinden işlerken çıkar ilişkisinden uzak, insancıl ve sıcakkanlı Türk kültürünü Korkmaz ailesi üzerinden okura aktarmıştır. Bu iki farklı kültürün odak figürde yarattığı duygu durumlarından biri olan “sevgi”nin ağır bastığı yapının ikinci yarısında Türk aileye daha çok yer verilmiştir. Bunlara ek olarak Alman ve Türk kültürlerindeki aile kavramı da romanda işlenen öğelerdendir. Aile, toplumdaki en küçük kurum olmakla birlikte insanın karşılıksız sevgiye sahip olduğu bir topluluktur. Frau Lemmer’in ailesinin dağılmış olması, çocuklarıyla neredeyse olmayan ilişkisi onu bu kurumdan ve sevgi ögesinden mahrum bırakmıştır. Korkmaz ailesi ve bebekleri “Berlin’in Nar Çiçeği” Ümmühan sayesinde Frau Lemmer bu boşluğu doldurmuştur. Onun bebeğe bu şekilde hitap etmesinin nedeni nar meyvesinin Almanya’da yetişmeyen bir meyve olmasıdır. Bu bebek, Frau Lemmer’in yaşadığı

yerlerde olamayacak kadar narin ve güzeldir. Yazar bu noktada alegorik anlatımdan yararlanarak bebeğin güzelliğini “nar” meyvesiyle ilişkilendirmiş, sevginin sembolü olarak kullanmıştır. Çünkü yapıtın ikinci kesitini oluşturan sevgi ögesi bebeğin odak figürün hayatına dahil olmasıyla oluşmuştur. *“İnsanoğulunu ölümsüz kılan tek şey sevgidir değil mi?”* ve *“Mutluluğu, sevgiyi yanlış simgelerde arıyoruz biz.”* (Füruzan, 105) alıntısında Christian Von Haabe’nin Frau Lemmer’e söylediği cümlelerde sevgi ve mutluluğun birey hayatındaki yerinden bahsedilmiş ve gerçek anlamlarının sorgulanması sağlanmıştır. İnsanın yapı taşı olan sevginin onun hayatında olmayışı onu hem fiziksel hem de duygusal olarak olumsuz etkilemiştir. Öncesinde sevgiden uzak olması sebebiyle insanlarla ilişkisini sınırlandıran, değişimleri kabullenmeyen, her iyiliğin arkasında bir menfaat olduğuna inanan ve hayatta bir amacı kalmadığını düşünen Frau Lemmer, Türk aileye ısınması ve ailesi olarak görmesi ile birlikte yaşamı sevmeye, her açıdan değişmeye başlamıştır.

Romanda sevginin birleştirici ve onarıcı gücü odak figür üzerinden işlenmiştir. Geçmişin etkisinden çıkamayan Frau Lemmer’in tekrardan hayata tutunması sevgi ile olmuştur. Hayatındaki, çoğu sevgi temelli eksiklikler sebebiyle hissettiği yabancılık ve yalnızlık duygularından uzaklaşması Türk aile ile olan ilişkisi üzerinden romana aktarılmıştır. Korkmaz ailesiyle yakınlaştıkça değiştiğini hisseden Frau Lemmer’in düşünceleri *“Bütün unutulmuş duyguların uç vermelerine neden sayabileceği isteminin dışında yaşadığı rastlantısal konukluğun, onu başkalaştıracağını seziyordu.”* (Füruzan, 123) cümlesinde tanrısal anlatım açısıyla okura yansıtılmıştır. Yazarın “unutulmuş duygular” tamlamasını kullanmasının sebebi, artık Frau Lemmer için neredeyse yok olmuş sevgi duygusunu vurgulamaktır.

“Frau Lemmer onca yıllık yalnızlığında bu ana-çocuk görüntüsüyle kulaklarını dolduran yumuşak nazlatıcı ezgiyle sarsılıp gedikler açıldığını tam sezmeden, oturuşunu rahatlatmıştı. Yıllarla neredeyse koruyucu bir kalkan gibi belendiği o

sessizliğin, hüznün, tekdüze günlerin kabuklandığı duyarlılığı çözüyor, ıplıyordu.” (Füruzan, 74)

Odak figür aile kavramıyla gelen sevgi ögesiyle tekrar karşılaşmasının onu yalnızlığından uzaklaştırdığını göstermiştir. Yazarın bu noktada “kabuklandığı duyarlılığı” tamlamasını kullanmasının sebebi, Frau Lemmer’in körelmiş şefkat ve annelik gibi duygulardan yıllar içerisinde uzak kaldığını vurgulamaktır.

Yeni bir aileye sahip olmasıyla beraber Frau Lemmer “yabancı” olma durumundan uzaklaşmaya başlamıştır. Bu durum “*Sevinmek için bu tür şeyleri yapmak istiyordu.*

Yoksa yediğinin içtiğinin eşit karşılıklarını düşünmemeyi son günlerde öğretmişlerdi ona.” (Füruzan, 222) cümlelerinde görülmektedir. İçinde bulunduğu koşulların etkisiyle çevresine karşı güvensizlik yaşayan odak figür bu duyguyu Korkmaz ailesine karşı da hissetmiştir. Dayanışma ve güven kavramlarını tekrardan hatırlaması “*Gülünc*

bir ihtiyar kadını ben. Özür dilerim, lütfen. Anahtarım sizde kalsın. Doğru söylemiş değerli eşiniz. Benim iyileşmem için gösterdiğiniz özveriden sonra, şu anahtar lafi...”

(Füruzan, 157) cümlelerinde görülmektedir. Bu noktada Frau Lemmer’in Korkmaz ailesinin yardımlarına karşın ev anahtarını vermemiş olmasının sebebi ondan başka şeyler de isteyeceklerini düşünmesidir. Ancak sonradan bu kalıplaşmış güvensizlik duygusundan sıyrılmaya başlamıştır. Türk ailenin Türkiye’ye geri dönme kararı alınca

“İçten ana demişizdir ona. O da bizimle çıkıp gelsin, güneşti neydi görsün, çevrinsin köyün, kasabanın insanları dolayında.” (Füruzan, 180) demesi Frau Lemmer’i

benimsediklerinin kanıtıdır. Bu bağlamda odak figür sevgiyi tekrar hissetmeye başlayınca kendini soyutlamayı bırakmış ve bütünlük, aidiyet ve sahiplenme gibi duygulara yeniden kavuşmuştur.

Odak figür Frau Lemmer, hayatının uzun bir bölümünde ailesinin dağılması sebebiyle sevgiden uzak kalmıştır. Türk ailesinin hayatına girmesi ve “Berlin’in Nar Çiçeği” ile kurduğu sevgi bağı sayesinde hayatında kalıplaşmış olan bireysellikten ve toplumdaki

soyutlanma durumundan uzaklaşmıştır. Bir başka deyişle sevgi bireyin yaşamındaki çatışmaları sonlandırmıştır. Figürün hayatını kötüleştiren etmenlerden kurtulmasının fiziksel özelliklerine yansması, yapıttaki betimlemelerde görülmektedir. Romanda “Gözlerindeki durmadan artan ışıltılar yüzünü sağaltıyor, saçlarının kırılgına gölgelenen yanaklarının duru aklığına renk geliyor, son yıllarında derinleşen çizgileri siliniyor, bu da eski günlerin güzelliğinden çok şeyi geri getiriyordu Frau Lemmer’e...”

(Füruzan, 167) cümlelerinde sevginin Frau Lemmer’de yarattığı olumlu fiziksel değişimler vurgulanmıştır. Yazarın “eski günlerin güzelliğinden” söz öbeğini kullanmasının sebebi gençliğindeki ailesinin de varlığıyla sahip olduğu sevgi, mutluluk ve birliktelik gibi kavramlara yeniden Türk aile ile kavuşmasıdır.

Sevgi, hayatın her döneminde kişinin hayatına anlam ve huzur katar. Bu bağlamda sevgi bir bireyin hayatındaki eksik parçaların birleşmesini sağlayan bir unsurdur. Frau Elfriede Lemmer’in de kişiliği ve hayatı, Türk aile ile yakınlaşıp bağ kurmasıyla değişmiş ve anlam kazanmaya başlamıştır. “*Frau Lemmer, içinden yükselen müziğin görkemli etkisiyle bebeğe yeniden eğilip baktığında, yüreğinde apak lekesiz bir dinginliğin boy attığını duyumsamıştı.*” (Füruzan, 114) cümlesinde Frau Lemmer’in sevgiye kavuşmasının ana kaynağı olan Ümmühan bebek ile olan bağlarının olumlu etkisi vurgulanmıştır. Yazarın “dinginlik” sözcüğünü kullanmasının sebebi sevgi ile gelen huzuru betimlemektir. Frau Lemmer’in hayatındaki bu değişiklikler düşüncelerin yansması olan dile de geçmiştir. “*Yillardır beş-altı yüz sözcüğe inmiş olan konuşma sınıрыyla bağdaşmayan değişik sevgi, övgü sözcüklerini hiç takılmadan, aranmadan peş peşe sıralıyordu.*” (Füruzan, 103) cümlesinde sevgi, yazarın odak figürü ifade etme şekline yansmıştır ve Lemmer’in uzun süredir kullanmadığı, bir bakıma duygu belirten sözcükleri yeniden kullanmaya başlamasını sağlamıştır. Esenlikli duyguları tekrar hissetmeye başlayan odak figürün hisleri “*Bebeğin ana sütüyle karışık tarçınlı kokusu,*

kirpiklerinin ipeksi gürlüğü, ara ara Frau Elfriede'ye tam yüzüne bakarak gülüşü, bir sevinç kaynağı gibi, yaşlı kadının duygularını doruğa çıkarıyordu'' (Füruzan, 140) cümlesinde belirtilmiştir. Yazarın figürün duygu durumunu “doruğa çıkarıyordu” şeklinde betimlemesinin amacı, sevgi ve mutluluğun getirdiği duygu yoğunluğunu vurgulamaktır. Lemmer'in duygu durumunu belirleyen sözcüklerin kurgunun bu bölümünde değişmesinin ve esenlikli hale gelmesinin sebebi yapıtın kırılma noktasını ve ikinci anlamsal kesitini belirleyen sevginin hayatına girişidir. Duygularından bu kadar emin olmaya başlayışı sevginin hayatına anlam kattığının göstergelerinden biridir. Monoton ve “sevmek” eyleminden uzak olan yaşamından uzaklaştıkça paylaşmak, bütünlük ve korkusuzluk gibi duygulara yaklaşmıştır.

“Frau Elfriede Lemmer, örgüsünün ilmeklerini, artık rahatlayan parmaklarının alışkanlığıyla atarken, çocuk topluluğunu, kuşunu, karyolanın parmakları arasında devinen küçük ayacıklarıyla bebeği uzun uzun izliyor, kaygısızlığın, güvenin pekiştiği bir anın içinde olmanın ona verdiği bütünlük duygusunu yaşıyordu.” (Füruzan, 201)

Yazar, “kaygısızlık, güven, bütünlük” sözcüklerini kullanarak okura sevginin kattıklarını aktarmıştır. Odak figürün duygusuz ruh hali, zamanla yerini mutluluğa bırakmıştır. Türk aileyle birlikteyken hissettikleri sayesinde yaşlılığını unutup hayatın bir anlamı olduğunun farkına varmıştır. *“Hasta ya da bunak olduğumu düşündüm. Değil, değil. Onlarla birlikteyken kendimi nasıl bulduğumu bilsen. Güliyorum, şakalaşıyorum, küçük delikanlılarla, o güzel kadınla, yüzü ılık saçan kocasıyla. Sonra kutsal bebekle.” (Füruzan, 142)* Yazarın bebeği betimlerken “kutsal” kelimesini kullanmasının sebebi Frau Lemmer'in hayatının son dönemlerine anlam kattığını ve kadın için mucizevi etkileri olduğunu belirtmektir. Bebeğin masumiyeti onu büyülemiş ve aralarında oluşan sevgi bağı sayesinde Frau Lemmer, yaşamın unuttuğu güzel yanlarını hatırlamıştır.

Romanın çözüm bölümünde Frau Lemmer'in Korkmazlarla Türkiye'ye gitmek konusunda karar alması, sevginin ona kattığı “değişimden korkmama” durumunu

göstermektedir ancak Lemmer bu kararını hayata geçiremeden ölmüştür. “*Korkmazlarla gitme kararını vermiş olması, demin içini teperek yol arayan o amansız çöküş duygusunu silmişti.*” (Füruzan, 226) cümlesinde hayatı için verdiği bu önemli kararın içindeki esenliksiz duyguları uzaklaştırdığı vurgulanmıştır.

IV. SONUÇ

Bu çalışmada, yapıttaki sevgi ögesinin bireyin hayatındaki yeri üzerinde durulmuştur. Yapıtın odak figürün duygusuz ruh halinin hayatına giren etmenler sayesinde olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Kurguda yer verilen kültür farklılığı, savaş, modernleşme ve aile ilişkisi odak figürün içinde bulunduğu olumsuz koşulları oluşturmaktadır. Bu koşullar, Frau Lemmer’in bir iç çatışma yaşamasına ve yalnızlaşmasına neden olmuştur. Bu duygular modernizmin konu alanına giren, bireyin iç dünyası ile ilgili durumlardır. Bu durum somut olarak Frau Elfriede Lemmer ve Türk aile üzerinden okura verilirken Frau Lemmer’in önce mutlak mutluluk ve huzura kavuşması sonra Türkiye’ye gitme kararı aldığı anda hastalanmaya başlaması, yapıttın sonunu çağrıştıran izlektir. İzleklerin roman kurgusu içerisindeki rolü; bireysel ve toplumsal düzeydeki çatışmalar, bireyin duygu durumu ve yaşantısının değişiminin aktarılmasıdır.

Yapıtın asıl konusunun sevgiye dayalı yaşam algısı olması ve yazarın bu bağlamdaki tek romanı olması araştırmanın farklılaşmasını sağlamıştır. Yazar, sevgiyi kitabın başlığında da vurgulamıştır. “Berlin’in Nar Çiçeği” bebeğin lakabıdır. “Berlin’in Nar Çiçeği” olmasının sebebi, narın Almanya’da bulunmayan bir meyve oluşudur. Bu belirtmede odak figür için sevginin nadir bulunmuşluğu vurgulanmıştır.

Çalışmada öncelikle sevgiden yoksunluk, bütünlük ve birliktelik gibi insanın ihtiyacı olan duyguların yok oluşu sorunu irdelenmiştir. Bunlarla beraber yalnızlık ve

yabancılaşma gibi bireysel ve toplumsal açıdan ele alınabilecek sorunlar ortaya çıkmıştır. Lemmer'in yalnızlığına nelerin etken olduğu açıklanmıştır. Sonrasında bu yalnızlık durumu ve yapıtın kırılma noktasını oluşturan "sevgi" duygusunun figürdeki etkileri değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda soyutlanmış ve geleneksellikten vazgeçememiş bireyin hayatına giren "sevgi" ögesiyle yaşantısına canlılık ve anlam katabileceği, ayrıca bu durumun sadece zihinsel ve ruhsal değil aynı zamanda fiziksel olarak da zamanın ve yaşanmışlıkların olumsuz etkilerini ortadan kaldıracabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Yapıtta yer alan birey-toplum ilişkisine ve bireyin iç çatışması sorunsallarına bakıldığında sevginin belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Geleneksellikten kopamayan bireyin yaşam algısı ve karşı karşıya kaldığı yalnızlık gibi durumlar, sevgi yoksunluğu giderildiğinde ortadan kalkmıştır.

Füruzan, bu romanında modernist roman kişisi özelliklerine sahip Frau Lemmer'in kendini farklı açılardan dolayı olan değişimler karşısında soyutlayışını ve bu esenliksiz durumdan hayatına aniden giren bir bebeğin getirdiği sevgi ile kurtuluşunu işlemiştir. Sevginin yeniden hissedilmesiyle beraber geçmişteki âşık olma duygusunun birey üzerindeki etkileri ise başka bir çalışmanın konusu olarak ele alınabileceğinden çalışmada bu konuya yer verilmemiştir.

V. KAYNAKÇA

Füruzan. *Berlin'in Nar Çiçeği*. İstanbul: Can Yayınları,1988.

Bulduker, Gülten. *Füruzan'ın Hikayeciliği Üzerine Bir Çalışma*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Şafak, Burcu. *Füruzan'ın Öykülerinde Anne-Kız İlişkisi*. Ankara: Yüksek Lisans Tezi, 2007.

Aydın, Leyla. *Füruzan'ın Roman ve Hikayelerinde Modernist Unsurlar*. Kırklareli: Yüksek Lisans Tezi, 2016.